

Smittsäkrad besättning för nötkreatur

Växa Sverige är huvudman för Smittsäkrad besättning, ett kontrollprogram för smittskydd på gårdar med nötkreatur som startade 2015. Programmet regleras av Plan och Riktlinjer som är godkända av Jordbruksverket. Målsättningen för Smittsäkrad besättning är att förebygga och minska risken för spridning av smittsamma sjukdomar mellan och inom besättningar med nötkreatur. Anslutna besättningar är berättigade till en högre statlig ersättningsnivå om de skulle få in salmonella i besättningen och få restriktioner av Jordbruksverket.

Programmet ska bidra till:

- en positiv utveckling avseende hälsa och välfärd hos svenska nötkreatur
- en långsiktigt hållbar och lönsam svensk mjölk- och nötköttsproduktion
- en produktion av säkra livsmedel med en minskad risk för spridning av smittämnen mellan djur och människor
- att motverka antibiotikaresistensutveckling
- och till en minskad kostnad för samhället, branschen och djurhållare avseende bekämpning av smittsamma djursjukdomar

Programmets upplägg

Programmet är uppbyggt i tre steg, där första steget bygger på att djurhållaren själv ansluter besättningen via inloggning till en webbtjänst och elektroniskt förbinder sig att följa programmets regler som gäller på steg 1. Steg 2 innebär att en speciellt utbildad veterinär kommer ut på gården och går igenom hela besättningen samt smittskydds- och hygienrutiner. Veterinärbesöket ska genomföras återkommande med ett intervall på 18 - 24 månader beroende på besättningens storlek. För att bli godkänd på steg 2 måste man uppfylla kriterier inom följande områden:

- Intyg från smittskyddsområde (vid byggnation som kräver förprovning)
- Genomgång av gårdens flöden och körvägar ur ett smittskyddsperspektiv
- Kontakter mellan nötkreatur och andra djurslag på gården
- Tillförsel av nötkreatur från andra besättningar
- Rutiner för stallrengöring
- Kadaverhantering
- Foderförvaring
- Förutsättningar för besökare (tex veterinärer) att upprätthålla en bra hygien
- Hygienbedömning av:
 - skyddskläder och stövlar för besökare
 - plats för ombyte och stöveltvätt
 - plats för handtvätt
 - lagring och beredning av foder
 - djurens ätplatser
 - djur och liggplatser
 - förutsättningar för stallrengöring

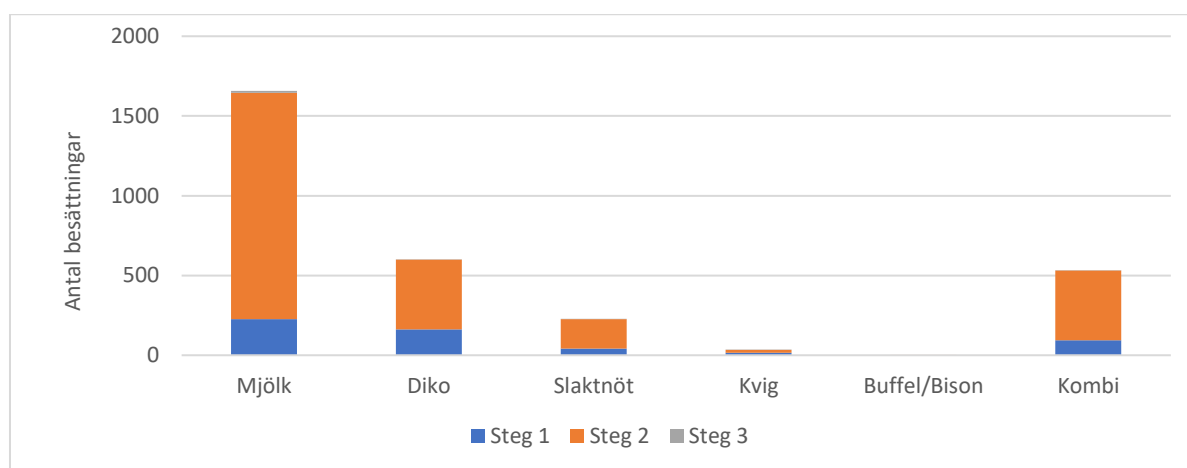
Steg 3 innebär en 4 - 5 timmars besättningsanpassad fördjupande kurs om smittskydd och hygien som hålls av veterinär på gården.

Antal anslutna

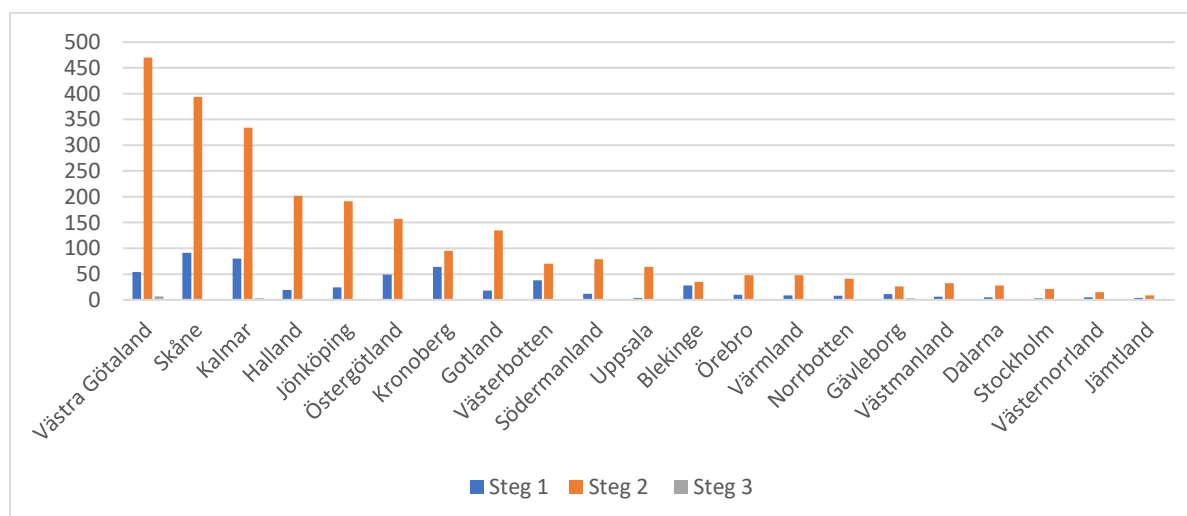
Den 7 februari 2019 var totalt 3 055 besättningar anslutna till programmet, 1 657 med mjölkproduktion, 602 med dikor, 228 med ungnöt, 34 med kviguppfojdning, 1 med buffel och 533 med en kombination av olika produktionsformer. Totalt var det 1 966 besättningar som angav att de har mjölkproduktion (enbart mjölkproduktion eller i kombination med annan produktion). Tabell 1 och figur 1 visar en sammanställning över anslutna besättningar fördelat på produktionsform och programsteg. I figur 2 visas fördelningen av anslutna besättningar uppdelat på län.

Tabell 1. Antal anslutna besättningar i Smittsäkrad besättning per steg och produktionsform fram till 7 februari 2019. De som har angett fler än en produktionsform redovisas som kombi.

	Mjolk	Diko	Slaktnöt	Kvigor	Buffel/Bison	Kombi	Totalt
Steg 1	227	163	41	15	0	96	542
Steg 2	1418	436	185	18	1	436	2494
Steg 3	12	3	2	1	0	1	19
Totalt	1657	602	228	34	1	533	3055

Figur 1. Antal anslutna besättningar fram till 7 februari 2019 i programmet Smittsäkrad besättning per steg och produktionsform. De som har angett fler än en produktionsform redovisas som kombi.

Figur 2. Antal besättningar anslutna till programmet Smittsäkrad besättning fram till 7 februari 2019 per län och steg.

Årets aktiviteter inom ramen för anslag från Jordbruksverket

Under året har både grundutbildning, vidareutbildning och kalibrering av veterinärer genomförts så att dessa ska vara väl rustade att utföra gårdsbesöken i programmet. Vidareutbildning är viktigt både för att inspirera veterinärerna och för att de ska ha så uppdaterad kunskap som möjligt. Här har vi en viktig roll som en länk mellan forskning och fält så att de nya forskningsresultaten snabbt kan komma att användas på gård i form av konkreta råd och information. Kalibrering av veterinärerna är en del av programmets kvalitetssäkring och är ett stöd för veterinärerna som får tillfälle att diskutera bedömningsgrunder. Totalt är det i dagsläget 85 veterinärer som är behöriga att jobba i programmet och det inkluderar de tolv som deltog i grundutbildning under 2018. Vidareutbildning har skett inom områdena EHEC (bakteriell infektion som kan smitta människor via livsmedel och idisslare), RS- och coronavirus (virusinfektioner som bara drabbar nötkreatur men som kan spridas med djur och människor som besöker olika gårdar med nötkreatur) och skadedjurskontroll.

Vi har arbetat med kvalitetssäkring av programmet och kontrollbesöken. Vi har bland annat organiserat och genomfört en workshop med erfarenhetsutbyte kring dessa frågor med representanter för andra liknande kontrollprogram inom andra produktionsformer och andra djurslag, frivilliga Salmonellaprogrammet för fjäderfä (Svenska Ägg), frivilliga Salmonellaprogrammet för slaktkyckling (Svensk Fågel), Smittsäkrad besättning gris och kontrollprogrammet för utegångsdjur (Gård & Djurhälsan).

Vi har även vidareutvecklat programmets IT stöd vilket är nödvändigt både för att få en kostnadseffektiv administration och för att kunna upprätthålla en effektiv och säker kontroll av till exempel djurkontakter mellan besättningar vilket är en av de största riskerna för att sprida smitta mellan gårdar.

Slutsats

Smittsäkrad besättning är ett frivilligt smittskyddsprogram med målsättningen att minska risken för spridning av smittsamma sjukdomar inom och mellan besättningar med nötkreatur. Anslutningsgraden är hög och programmet når därmed många djurhållare och personal på gårdarna som får en ökad medvetenhet om vikten av gott smittskydd och en större kunskap om vilka åtgärder som är effektiva. Förbättrad biosäkerhet bidrar positivt till djurhälsa och djurvälstånd samt minskar samhällets, branschens och djurhållarnas kostnader för bekämpning av smittsamma sjukdomar. Genom årets insatser har vi stärkt programmet inom viktiga områden som utbildning av veterinärer, metoder för utvärdering och kvalitetssäkring och effektivisering av IT stödet. Detta sammantaget gör att programmet är än mer rustat för att förbättra smittskyddet i svenska nötkreatursbesättningar.